

Oponentský posudek na diplomovou práci

Autorka práce: Pamela Markéta Klasová

Titul práce: Irácká exilová literatura: Hasan Blásim v říši magického realismu

Oponent: Prof. PhDr. Jaroslav Oliverius, CSc.

Diplomová práce Pamely Klasové se zaměřuje na fenomén magického realismu, který má již své pevné místo v obecné literární vědě a – jak se zdá – vyvolává stále větší zájem badatelů. Zkoumá jej v povídkové sbírce iráckého exilového autora Hasana Blásima. V Předmluvě uvádí, že volba tohoto tématu pramení z jejího dlouhodobého zájmu o Irák a o problematiku iráckého exilu.

Práce má jasnou, logickou strukturu a tvoří ji tři obsáhlé kapitoly. První, velice instruktivní kapitola, představuje teoretický úvod a objasňuje genezi pojmu magický realismus a jeho definici jako žánru. Popisuje pomyslný kruh, kterým prošel magický realismus z Evropy do Latinské Ameriky, a pak se vrátil do Evropy a rozšířil se zároveň do jiných koutů světa. Magický realismus definuje jako žánr, v němž se nadpřirozeno a realita organicky propojuje v jeden celek a hranice mezi nimi nejsou zřetelné. Hodnotí jej také v konfrontaci s postkoloniální teorií a v jeho ideologických rozměrech. Charakterizuje rovněž různé definice magického realismu. Její práce vychází z Warnesovy a Spindlerovy typologie.

Pozornost zaslouží oddíl Magický realismus v arabské klasické literatuře. Autorka uvádí nejprve sbírku 1001 noci a upozorňuje, že jejími příběhy byl fascinován Jorge Luis Borges, a Tzvetan Todorov ji zařadil do sféry čistého zázračna. Připomíná dále, že víra v magii a existenci nadpřirozených bytostí je zakořeněna i v koránu. Na místě je i její konstatování, že s magickým realismem se setkáváme v řadě vážných, seriózních děl, jako je Jáqútův Mu^{džam} al-buldán a al-Qazwíního 'Adžá'ib al-machlúqát... Zde by zasloužilo zmínku také dílo Murídž adh-dhabab... od al-Mas'údího. Z adabové literatury by sem bezpochyby patřil Buzurg ibn Šahrijár a jeho Kitáb 'Adžá'ib al-Hind a dále některé tzv. lidové romány (sijar, qīṣāṣ furúsīja), zejména Sírat Saif Ibn Dhí Jazan obsahující mnoho pohádkových a fantastických prvků.

Magický realismus v moderní arabské literatuře dělí autorka podle Spindlerovy definice na antropologický a ontologický. Tento oddíl potvrzuje její tezi, že magický realismus není u moderních arabských prozaiků ojedinělým jevem. Patřila by sem i povídková tvorba Nagíba Mahfúze z období, kdy psal (jak on sám to nazýval) adab al-‘abath (absurdní literaturu). Mám na mysli jeho povídkové sbírky Chammárat al-qīṭṭ al-aswad (1968), Tahta ‘l-miżalla (1969) a Šahr al-‘asal (1971). Reálné a fantastické, absurdní prvky se prolínají také ve známém románu al-Ladžna (1981) od Ṣun‘alláha Ibráhíma.

Druhá kapitola – Exil v moderní irácké próze – má širší záběr, než udává její název. Probírá nejprve katastrofická období, jimiž Irák prošel v nové době – válku s Íránem, válku v Zálivu a následné šíitsko-kurdske povstání a americkou invazi v roce 2003, což vše vyvolalo silnou emigrační vlnu. Pak pojednává formou exkursu o exilu v arabské literární tradici a o exilu a migraci v moderním světě. V dalším oddílu konstatuje, že exil je prominentním tématem moderní irácké literatury. Z prozaiků uvádí Maḥmúda Aḥmada as-Sajjida, Dhú ‘n-Nún Ajjúba, Ghá’iba Tu‘mu Farmána, Fu’áda at-Takarlího a ar-Rubai’ího. Relevantní fakta přináší oddíl Motivy současné irácké exilové prózy s řadou dalších autorů a autorek.

Těžiště práce tvoří třetí kapitola zaměřená na Blásimovu sbírku Madžnún sáḥat al-ḥurríja. Autorka nejprve probírá její hlavní téma pokrývající situaci v Iráku (Utrpení iráckého lidu) a situaci v exilu (Utrpení exilu). Výklad dokumentuje podrobnou analýzou příslušných povídek. Tato část má ukázat, jakým způsobem Blásim používá magicko-realisticke techniky.

Druhá část má název Za hranicemi magického realismu a ukazuje, jak se magický realismus v Blásimově díle projevuje třemi rozdílnými přístupy ke skutečnosti: dokumentaristickým, pragmatickým a magickým. Autorka zdůrazňuje, že jedním z hlavních záměrů autora je zaznamenat

krutou realitu moderního Iráku s důrazem na detail, a připomíná, že Blásim začínal s filmovou dokumentaristikou. Když hovoří o stírání hranic mezi realitou a fikcí v Blásimových povídkách, konstatuje, že Blásim využívá k tomuto efektu techniky metafikce, která vyžaduje aktivní účast čtenáře a nutí jej zapojit se do procesu interpretace příběhu. Magický svět Blásimových povídek vykládá tak, že Blásim v konfrontaci se záhadností reálného světa používá nadpřirozených prvků při pokusu ho popsat a pochopit.

Práci uzavírá obsáhlý Seznam použité literatury. Cennou přílohou je kompletní arabský text Blásimovy sbírky. V obsahu na s. I však chybí povídka Šáhinat Berlín.

K práci Pamely Klasové mám některé drobné připomínky. Týkají se přepisu názvů a jmen.

- 1) Název sbírky je někdy uváděn jako Madžnún fī sáḥat al-ḥurríja, jindy bez předložky fī.
- 2) Povídka Džarída ‘askarija je někdy uváděna jako al-Džarída al-‘askarija, jindy jako Džarída al-‘askarija (s. 55, 74).
- 3) Chybne je uváděn název románu E. Ḥabíbího. Titulní hrdina se jmenuje Sa’íd Abú ‘n-Nahṣ al-mutaṣá’il, nikoli Sa’íd Abú al-Nahš al-Mutasá’il (s. 32,33).
- 4) Rihla Ghándí... - správně Rihlat... (s. 33).
- 5) harb al-istinhzáh – správně zřejmě: harb al-istinzáf (s. 36).
- 6) Badr Šákír al-Sajjáb – správně: ... al-Sajjáb (s. 43).
- 7) ar-rúmán – správně: ar-rummán (s. 48).
- 8) qissa tufúla – správně: qissat tufúla (s. 48).

Diplomantka zřejmě psala tuto definitivní verzi v časové tísni a nestacha provést revizi textu. Vyskytuje se v něm chyby v interpunkci, několik gramatických chyb a překlepy.

Na druhé straně je třeba ocenit, že práce má bezvadnou úpravu a velmi dobrou stylistickou úroveň.

Závěr

Diplomantka Pamela Klasová předložila původní, vyzrálou, promyšleně koncipovanou a teoreticky fundovanou práci spočívající na hluboké znalosti zvoleného tématu a příslušné odborné literatury. Vítám ji jako cenný, podnětný příspěvek k našemu studiu moderní arabské literatury.

Navrhoji proto, aby byla ohodnocena vysokou klasifikační známkou.

V Praze, 17. června 2012

Jaroslav Oliverius
Prof. PhDr. Jaroslav Oliverius, CSc.
ponent